

Nr 92.

Av herr **Rydén**, om anslag till genom Nationalmuseums försorg anordnade vandringsutställningar m. m.

Överintendenten och chefen för nationalmuseum har inskränkt sig till det minsta möjliga vid framställandet av sina behov för museet.

Det storartade uppsving, som nationalmuseum erhållit såsom konstnärligt och kulturellt folkuppfostrande institution genom den förre museichefens Richard Berghs omorganisation och omdaning av museet och dess verksamhet, nitiskt och målmedvetet fullföljd av den nuvarande chefen, har med nödvändighet medfört icke så få behov och önskemål, som från museums-synpunkt måste betraktas som viktiga, om icke det så vackert började verket skall stanna i växten och omintetgöras.

Överintendenten Folcker har under sin nu femåriga tjänstetid årligen för Kungl. Maj:t framlagt några av dessa museets önskemål.

Bland dem ha till ingen åtgärd föranlett sådana sedan många år trängande behov som: anskaffande av en referenssamling av fotografier, fotografering av målningssamlingen, ordnande av tidningsurklippsamlingen, etiketteringen av konstverkssamlingen samt flera framställningar om ökade inköpsanslag.

Avskräckt av dessa motgångar har museichefen nu tills vidare avstått från att återkomma till dessa önsknings, hur angelägna han än måste anse dem vara, och inskränkt sig till äskande av sådana anslag som i själva verket utgöra fortsättningar av redan förut beviljade årsanslag samt ett par som han ansett icke kunna ställas på framtiden.

Dessa senare, vilka icke blivit i statsverkspropositionen intagna, men om vilka jag förskaffat mig kännedom, synas mig vara av den vikt och betydelse att de böra göras till föremål för motion, då deras uteblivande skulle äventyra fortsättandet av en i hög grad betydelsefull del av nationalmusei verksamhet: den konstnärliga och kulturella propagandan framförallt bland de bredare samhällslagren i landets från huvudstaden avlägsnare bygder.

Denna verksamhet, som närmast omhänderhaves av en för ändamålet för några år sedan särskilt tillsatt tjänsteman, museets depositions- och resein-

tendent, har redan nu utvecklats i en omfattning, som på det mest otvetydiga, mest glädjande sätt vittnar om Rickard Berghs framsynthet även i denna del av hans omorganisation av museet.

Utvecklingen har emellertid naturligt nog medfört behov både av penningmedel och av ökad arbetskraft.

Museichefen har också för ändamålet begärt dels ett årsanslag av 3,000 kronor, dels arbetsbiträde åt reseintendenten.

Efter att ha erinrat att han redan föregående år resultatlöst anhållit om anslag till av nationalmuseum anordnade vandringsutställningar och föreläsningar i landsorten yttrade museichefen i sina petita till 1924 års riksdag:

»Då jag ånyo går att hos Eders Kungl. Maj:t i underdånighet hemställa om äskande av dylikt anslag, är det i medvetande av det sällsynt lyckliga resultatet av museets verksamhet i landsorten under det senaste året samt den stora betydelsen av att en dylik verksamhet icke får avstanna.

Museets norrländska vandringsutställning, som pågick under tiden 24 juni 1922 till 21 maj 1923 och därunder exponerades i Umeå, Luleå, Hernösand, Sundsvall och Gävle, gav ett resultat, som fullt motsvarade de stora förväntningar, som ställts på denna utställning. Överallt mottogs den med det livligaste intresse såväl från det allmännas som från enskildas sida, något som med all önskvärd tydlighet framgår av besökandesiffrorna, vilka i de båda största städerna, Gävle och Sundsvall, uppgingo till respektive 2,526 och 4,398. Då museet emellertid saknar varje anslag för dessa viktiga konstabildningsorgan, ha dylika utställningar måst bekostas av de olika samhällena. Just på grund därav ha de praktiska svårigheterna vid anordningarna blivit mycket kännbara därigenom att handkassa saknats till och med för de enklaste porto- och emballagekostnadernas bestridande samt att depositionsintendenten ensam haft att bestrida även det rent mekaniska arbetet vid handläggningen av dessa ärenden.

För att en vidare utställningsverksamhet skall bli möjlig fordras ett om också ringa anslag för vissa löpande utgifters täckande samt tryckning av kataloger och smärre vägledningar till utställningarna.

Särskilt har erfarenheten från vandringsutställningarna visat behovet av lätt tillgänglig vägledning. Då museets inskränkta personalförhållanden ej tillåta lämplig tjänsteman att hela tiden medfölja vandringsutställningarna och i samband med dessa hålla så täta visningar som vore önskvärt, anser jag nödvändigt att genom tryckta, populärt framställda vägledningar giva allmänheten det stöd, den tydligen behöver för att fullt kunna utnyttja vandringsutställningarna som bildningstillfälle.

Museets fjärde kulturmässa, som hölls i Västerås den 16—23 sistlidne juni, var anordnad på liknande sätt som de föregående med utställningar av dels svensk 1700-talskonst, dels svenskt historiemåleri från mitten av 1800-talet. Den visade sig fylla sitt ändamål på ett utmärkt sätt, särskilt genom det samarbete med de frivilliga folkorganisationerna som i och med denna

kulturmässa inletts och som lät mässan bli helt tillgänglig för en stor bygds befolkning.

För bestridande av de kostnader, som varit förenade med hittills hållna kulturmässor, har Eders Kungl. Maj:t på av mig vid varje särskilt tillfälle där- om gjord underdånig framställning anvisat erforderliga belopp, ett förfarande som synes mig fortfarande böra följas med hänsyn till att kulturmässorna dels icke äro årligen regelbundet återkommande företag, dels kräva högst varierande summor.

De övriga grenarna av museets folkbildningsarbete, vandringsutställningar, föreläsningar etc. hava däremot formen av en mera fortlöpande verksamhet, som torde vara bäst betjänt av årliga anslag.

Med stöd av det anförda får jag i underdånighet hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes hos nästkommande års riksdag äska ett anslag av 3,000 kronor för budgetåret 1924—1925 till bestridande av med vandrings- utställningar, föreläsningar och annan konstpedagogisk verksamhet förenade kostnader.»

Rörande behovet av ökad arbetskraft för verksamhetens bedrivande yttrar museichefen, efter att ha erinrat om att även denna anhållan redan före- gående år lämnats utan avseende, följande:

»Genom inrättandet av nationalmusei avdelning för slottssamlingar och depositioner upptogs i museets program en stor modern bildningstanke — aktiv konstpropaganda, konstglädjens och konstbildningens spridande ut till folkets breda lager. Då riksdagen beviljade medel för denna tankes för- verkligande begränsade den sitt anslag enbart till intendentslönen. För de första åren — experiment- och prövningsåren — torde säkerligen hava varit klokt och lämpligt att ej inrätta en kostbar organisation, som kanske en lång tid ej kunnat effektivt utnyttjas.

De fem år som nu gått, sedan platsen tillsattes, kunna minst av allt be- tecknas som ofructbara för avdelningens vidkommande. Depositionsarbetet har fortgått genom ordnandet av estetiskt vårdad miljö i offentliga lokaler, exempelvis beskickningshusen i London och Helsingfors, statsrådsberednin- gen, utrikesdepartementet, utrikesministerhotellet samt ett flertal landshöv- dingsresidens.

Verksamheten har även tagit sig uttryck i anordnandet av vandringsut- ställningar och kulturmässor ävensom genom propaganda i pressen och små- skrifter.

Täta inspektionsresor till depositionsorterna ha företagits. I samband med dessa resor ha hållits föredrag och visningar. Hjälp i råd och dåd har lämnats konstmuseerna i landsorten. Av dessa har konstavdelningen i Öster- götlands museum i Linköping ordnats personligen av depositionsintendenten.

Moderna katalogsystem ha påbörjats vid slottssamlingarna, där även ny- ordningsarbeten ha företagits. För allt detta, vartill även kommer skötseln av löpande ärenden och korrespondens, har avdelningsföreståndaren ej kunnat

påräkna ordinarie hjälp. Då verksamheten inom avdelningen sålunda nu utvecklats till denna punkt, är ett ytterligare framskridande i denna riktning otänkbart utan ökad arbetskraft. Dessutom kunna ej heller avdelningens båda huvudområden — slottssamlingarna och depositionsverksamheten — längre hållas på nuvarande nivå utan regelbunden hjälp. Slottssamlingarna ha i samband med de löpande ärendena hittills kunnat förvaltas utan andra krav än övervakandets; nu då arbetet med dessa samlingars konservering påbörjats, kräva samlingarna ständigt ökad uppmärksamhet och i vissa fall förnyad vetenskaplig bearbetning, varigenom allt större del av avdelningsföreståndarens tid åtgår till forskning i arkiv och samtida konsthistoriskt material.

Skulle Eders Kungl. Maj:t på grund av det nuvarande ekonomiska läget anse sig icke kunna hos riksdagen äska anslag för behöflig hjälp åt depositionsintendenten, tvingas jag att avsevärt inskränka Nationalmusei verksamhet inom denna avdelning. Att slottssamlingarnas vård ej får på minsta vis åsidosättas anser jag själfvallet. Således bleve det depositionsverksamheten, innefattande vandringsutställningar, konstupplysning och konstpropaganda, som måste reduceras.

Det vore synnerligen beklagligt, om detta skulle behöva bli fallet vid en tidpunkt, då intresset börjat vakna runt om i landet, och man blivit förvissad om att denna gren av museets verksamhet svarar mot ett verkligt behov. Vida kretsar av vårt folk ha kommit till medvetande om att konsten icke blott är till stundens glädje utan ett medel till personlig och nationell bildning. Nationalmuseum har hittills sökt tillgodose detta växande behov med all kraft och med alla de medel, som dess samlingar samt dess tjänstemäns kapacitet och personliga intresse tillåtit. Betydelsefulla resultat ha redan åstadkommit på detta område. Dessa resultat utgöra dock blott en början, och för verksamhetens fortsättande kräves, såsom jag i det föregående sökt påvisa, ökad personal vid avdelningen.

För att sålunda effektivt lätta arbetsbördan för avdelningens föreståndare och möjliggöra en fortsatt verksamhet enligt de linjer som hittills följts, synes mig vara erforderligt att en amanuens och ett kvinnligt skrivbiträde anställas vid avdelningen. Härvid är det av vikt att amanuensen bestrider daglig tjänstgöring. Enbart depositionsintendentens täta tjänsteresor, under vilka denne är förhindrad att sköta avdelningens löpande göromål, hänvisa till nödvändigheten av att amanuensen erhåller daglig tjänstgöring. Ett skrivbiträde synes mig erforderligt med hänsyn till det omfattande arbete av mindre kvalificerad art, som är nödvändigt för varje företag, såväl vanliga depositioner som anordnandet av kulturmässa, vandringsutställningar etc.

Med stöd av det anförda får jag i underdånighet hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes hos nästkommande års riksdag äska anslag till arvode åt en amanuens med daglig tjänstgöring samt ett kvinnligt biträde, att anställas vid museets avdelning för depositioner och slottssamlingar.»

Båda dessa museichefens framställningar synas mig på det tydligaste giva vid handen att här gäller en ytterst viktig sak och har jag ansett mig böra i form av motion framlägga densamma inför riksdagen.

Museichefens begäran om ett anslag av 3,000 kronor till bestridande av med vandringsutställningar, föreläsningar och annan konstpedagogisk verksamhet förenade kostnader anser jag mig kunna upptaga obeskuret; vad beträffar önskemålet av en ny amanuensplats och ett skrivbiträde synes mig saken tills vidare kunna så ordnas att ett extra anslag till skrivhjälp åt ifrågavarande intendent beviljas, och föreställer jag mig att en summa av 1,200 kronor för budgetåret 1924—1925 skulle avhjälpa åtminstone de mest trängande behoven. Anslagen torde i år lämpligen böra föreslås å extra stat, börande, därest de nu beviljas, vid ett kommande års budgetreglering tagas under omprövning, i vad mån de böra föranleda ändring i museets ordinarie stat.

Jag föreslår alltså,

att riksdagen måtte å extra stat för budgetåret 1924—1925 bevilja *dels* ett reservationsanslag av 3,000 kronor till bestridande av kostnader, som äro förenade med genom nationalmuseums försorg anordnade vandringsutställningar, föreläsningar och konstpropaganda, *dels ock* ett reservationsanslag av 1,200 kronor för beredande av skrivhjälp åt den vid nationalmuseum anställde depositions- och reseintendenten.

Stockholm den 21 januari 1924.

Värner Rydén.

